

100. Haber metinleri çevirilerinde paralel metinlerle çalışmanın önemi**Nesrin ŞEVİK¹****APA:** Şevik, N. (2023). Haber metinleri çevirilerinde paralel metinlerle çalışmanın önemi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (32), 1633-1655. DOI: 10.29000/rumelide.1253023.**Öz**

Üniversitelerdeki çeviri bölümlerinin sağladığı akademik eğitim sonucu çevirmenlik mesleğine adım atan çevirmen adaylarının piyasada donanımlı bir şekilde yer alması, aldıkları eğitim ve eğitim müfredatı ile doğru orantılıdır. Bu çalışma çeviri eğitimi müfredatında yer alan *Basın Çevirisi* dersinde öğrencilerin metin çözümleme yetisini ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Çalışmanın araştırma örneklemini Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Mütercim ve Tercümanlık Bölümü, Almanca Mütercim ve Tercümanlık Anabilim Dalı üçüncü sınıfta öğrenim gören ve bölümün 8 yarıyıllık ders müfredatında seçmeli ders olarak yer alan *Basın Çevirisi* dersine katılan öğrenciler oluşturmaktadır. Çalışmada çevirmen adayı öğrencilerin Alman basınında yer alan Türkiye ile ilgili çevrimiçi gazete haber metnini Türkçeye aktarmalarında anadil ve kültür bilgisi ile çeviri edincilerinin çeviri metinde ne kadar etkili olduğu irdelenecektir. Adayların çeviri edincinin değerlendirilmesinde izlenecek yol haritası, öğrencilerin ana dil ve kültür yetisi ve ana dillerindeki paralel metinlerin okumasının erek metnin oluşturulmasında ne oranda etkili olduğunu betimlemeye çalışan iki bileşenli bir model üzerine kurulmuştur. Araştırma örneklemini oluşturan çevirmen adayı öğrencilerin, basın çevirisi için seçilen haber metninin konusuna ait paralel metinleri ana dillerinde daha önce okumuş olmalarının, kaynak metnin konusunu anlamada ne derece önemli ve metni anlamaya ne kadar katkı sağladığı, bilgi eksikliğini giderip gidermediği, erek metnin metin türü geleneği hakkında bilgilendirici olup olmadığı ve tüm bu bilgilerin ve incelemelerin sonucunda elde ettikleri bilgilerin erek metinde karşılık bulup bulmadığı betimlenmeye çalışılacaktır.

Anahtar kelimeler: Paralel metin, haber metni çevirisi, çeviri eğitimi**Significance of studying with parallel texts on translation of news texts****Abstract**

As a result of the academic education provided by the translation departments at universities, the well-equipped position of the translator candidates who step into the translation profession in the market is directly proportional to the education and training curriculum they receive. This study aims to discover the students' ability of text analysis at the Press Translation lesson included in translation education curriculum. The research sample of the study consists of the students studying at the third class of Karamanoglu Mehmetbey University/ Department of Translation and Interpretation/ Department of German Translation and Interpreting; and attending the Press Translation lesson, which is an elective course in the 8-semester curriculum of the department. In this study, it will be examined how the mother tongue and cultural knowledge, and translation competences are influential in the translation of the online newspaper news text about Turkey in the German press into Turkish. The roadmap which will be followed in the evaluation of the candidates' translation

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu, Mütercim ve Tercümanlık Bölümü (Karaman, Türkiye), nsevik@kmu.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-8202-7527 [Araştırma makalesi, Makale kayıt tarihi:21.01.2023-kabul tarihi: 20.02.2023; DOI: 10.29000/rumelide.1253023]

competence has been constructed on the two-component model that tries to describe how the students' mother tongue and cultural capacity, and reading the parallel texts written in their mother tongue are effective in the generate of the target text. It will be tried to describe how the fact that translation candidate students, forming the research sample, have read the parallel texts related to the news text chosen for the press translation before is important in understanding the subject of the source text; how much it contributes to understanding the text; whether it eliminates the lack of knowledge or not; whether the target text is informative on the text type tradition or not; and whether the data obtained as a result of all these information and examinations are approved in the target text or not.

Keywords: Parallel text, news text translation, translation education

Giriş

Üniversitelerin fakülte ve/ya yüksekokullarında bulunan Mütercim ve Tercümanlık bölümlerinde verilen eğitiminin esas amacı, öğrencilere çeviri edincini kazandırmaktır. Çeviri edincinin temelinde, çevrilecek metinle ilgili konu ve uzmanlık bilgisine sahip olmak bulunur. Çevirmen, çevireceği metinle ilgili konu bilgisine sahip değilse, o metni çevirmesi çok zordur. Çevirmenlik yetisinin en önemli bir diğer özelliği, dil yetisidir. Dil yetisi, sadece yabancı dili öğrenmek ve öğrenilen yabancı dilden çeviri yapmak anlamına gelmez. Çeviride dil yetisi öncelikle anadil yetisidir. Çeviri eğitiminde bir aktarım aracı olarak ele alınan yabancı dil, çevirmen adayı öğrencilerin kaynak metni okuması, analiz etmesi, anlamasına ve çözümlemesini sağlayacak seviyede olmalıdır. Fakat çevrilecek metinle ilgili yabancı dil bilgisi, kaynak metni anlamak ve aktarmak için yeterli olmaz. İyi bir ana dil ve yabancı dil yetisini bir metin için anlamlı hale getirecek olan, çevirmenin çevrilecek metnin konusuyla ilgili olan bilgisidir.

Doktorların hastalar, öğretmenlerin öğrenciler ile muhatap olması gibi çevirmenler de meslekleri gereği metinlerle muhatap olurlar. Çevirmenin uzmanlığı metinler üzerinedir ve çevirmen bir metin uzmanıdır. Çevirmenlik bir anlamda bir dildeki bir metni diğer bir dilde yeniden kaleme almaktır. Bu aktarım, bu yeniden yazma, ancak ilgili metni ve konusunu yakından tanımakla, bilmekle başarılı sonuçlar verecektir. Metin tipini ve türünü, metin geleneklerini iyi bilen bir çevirmen, metinde nelerin korunması gerektiğini, nelerin çıkarılması veya değiştirilmesi gerektiğini de bilecektir.

Çeviri eğitimi veren bölümlerinin müfredatlarında yer alan uygulamalı derslerin birçoğunda öğrencilerin ana dillerine çeviri yaptıkları söylenebilir. Fakat buna rağmen öğrencilerin ana dilini kullanmada ve içinde yaşadıkları kültüre ait verileri çevirilerine yansıtmada, kısacası metni Türkçeleştirmede sıklıkla sorunlarla karşılaştıkları açıkça görülebilmektedir. Her ne kadar kendi dil ve kültürlerine yönelik bir çeviri yapsalar da öğrencilerin kaynak metinden uzaklaşmadıkları ve bundan ötürü ana dillerini yeterince iyi kullanamadıkları bilinen bir gerçektir. Bu noktada sorunu tek başına dil bilgisinde aramak yeterli değildir. Yabancı dildeki eksik bilgiyi giderecek ve ana dilde metni yeniden yazmayı sağlayacak olan, ilgili metin konusunda sahip olunan *alan bilgisidir*. Alan bilgisine sahip olmak ise bu tür metinleri okuma alışkanlığının edinilmiş olmasından geçer. Hiç kimse bilmediği bir konuda, bilmediği bir metni anlama olanağına sahip değildir. Metinlerin anlaşılması ve çözümlenmesi, daha önce ilgili metinle, ilgili kültürel birikim ve benzer metinlerin okunmuş olmasıyla mümkün olabilir.

Çeviri eğitimi alanında çok az sayıda çalışma, öğrencilerin uygulamalı derslerdeki çeviri tutumu üzerine odaklanmıştır. Oysaki öğrencilerin çeviri edincini kazanma ve geliştirmesi konusunda şekillendirici etkisi olan uygulamalı çeviri dersleri, çeviri bölümlerinin müfredatında birden fazla olacak şekilde yer

almaktadır². Bu derslerden biri de daha ziyade güncel haberlerin konu edildiği, bilgilendirici metin tipin altında sınıflandırılan ve haber metinlerini de kapsayan Basın Çevirisi dersidir.

Basın genel anlamı ile gazete, dergi gibi belirli zamanlarda çıkan yazılı yayınların bütünü olarak tanımlanmaktadır³. Fakat teknolojinin gelişmesiyle beraber basının tanımı da değişmiştir, dar anlamda sadece gazete ve dergileri kapsayan basın terimini, teknolojinin gelişmesine paralel olarak belirli zamanda yayınlanan ve her çeşit haber ve fikirleri kapsayan yayın organları olarak tanımlamak mümkündür. Günümüzde basını gazete, dergi ve benzeri basılı nesnelere tanımlayan *geleneksel basın* ve radyo, televizyon gibi *görsel-işitsel basın* ve internet teknolojisinin hayatımıza girmesi ile *dijital basın* olmak üzere üç gruba ayırmak mümkündür.

Basının bu üç gruba ayrılması elbette ki teknolojinin bir sonucudur. Teknolojinin gelişmesi sadece kitle iletişim araçlarının gelişmesine katkı sunmamış, aynı zamanda eğitimde bilgiye erişim yollarında da değişimlerin gerçekleşmesini sağlamıştır. Özellikle basında yer alan haberlere artık geleneksel basından ziyade dijital basın ile erişim imkanının olması, bilgiye daha hızlı erişme bakımından vazgeçilmez bir araç haline almıştır.

Basının temel işlevi her ne kadar haber ve bilgi vermek olsa da toplumu belli başlı konular hakkında bilgilendirme, eğlendirme, eğitime, kamuoyu oluşturma, geliştirme ve bilinçlendirme gibi toplumsallaşmaya hizmet eden işlevleri de bulunur. Gerek yerel gerek uluslararası basının takip edilmesi, öğrencilerin fikirlerinin şekillenmesine katkıda bulunacağı gibi dünyayı algılama biçimlerini de aktif olarak etkileyecektir. Bu nedenle çeviri eğitimi müfredatında Basın Çevirisi veya benzeri bir dersin yer alması, bir yandan öğrencide basın yayın organlarını yakından takip etme bilincinin oluşmasına, diğer yandan da öğrencinin haber edinmesi, bilgi alması, gelişmesi ve bilinçlenmesine de katkı sağlayacaktır.

Çalışmanın özelinde değinilen haberler ise yine geleneksel basın olarak adlandırılan gazete ve dergi gibi basılı organdan ziyade yeni medya olarak da adlandırılan dijital basın organı üzerinden halka duyurulmak üzere yazılan haber metinlerini kapsamaktadır.

1. Haber ve haber dili

İnsanların bilgiyi edinme yolları, gelişen teknolojiyle beraber çeşitlilik göstermiş ve gelinen noktada yeni medya olarak tanımlanan ve bilgisayar, cep telefonu, tablet gibi dijital ortamlardan edinilen bilgiler, kitlelerin en fazla bilgi edindiği kanal olmuş ve bu özelliği ile de kitlelerin iletişim ihtiyacını karşılayan süreçlerde farklılıklara yol açmıştır. Çünkü gazete, dergi, televizyon gibi geleneksel medya aracılığı ile bilgi edinmenin yerini alan yeni medya aracılığıyla bilgiye ihtiyaç duyan kişiler, istediği yerde istediği anda bu bilgiye erişebilme imkanına sahiptir. Koyuncu (2016, s. 52) toplumu her türlü olay ve gelişmeden haberdar olmasını sağlayan medyanın en önemli işlevlerinden birini haberi *zamanında* bildirmesi olarak görmektedir. Dolayısıyla insanlar gündemi takip edebilmek amacı ile yerel ve dış haberleri okumakta ve bu bilgilere gerek geleneksel gerek yeni medya aracılığı ile ulaşabilmektedir.

Bir ülkede olup biten ve/ya yaşanan olaylar, teknolojinin geldiği nokta sayesinde ve çeviri aracılığı ile hemen hemen aynı anda tüm dünyaya duyurulabilmektedir. Gerek basılı gerek çevrimiçi gazeteler, köşe

² Bkz. Tosun, M.; Akın, A.; Şimşek, F. (2015). Courses on Specialized Field in Undergraduate Programs of Translation & Interpretation Departments in Turkey: The Importance of Courses on Specialized Field in the Specialization Process of Translator Candidates, Akademik Bakış Dergisi, Sayı 49, s: 189-199.

³ <https://sozluk.gov.tr>

yazıları, kültür sanat yazıları, makaleler, yorumlar, spor vd. gibi konuların yanı sıra hem yerel hem de dış haberlere yer verirler. Yerel haberler, habere konu olan ülke ile ilgili haberlerdir; dış haberler ise diğer ülkelerde yaşanan olay ve gelişmelerdir. Bu haberler siyasi, ekonomik, spor haberleri olabileceği gibi kültür sanat, magazin haberleri de olabilir.

[...] bir haberin dış haber olabilmesi için haber kaynağının konusunun ve meydana geldiği yerin yabancı bir ülke olması gerekmektedir (Kanca, 2009, s. 11).

Gerek geleneksel medya olarak basılı gazetelerin gerek dijital ortamdan haber yapan aynı gazetelerin web sayfalarının, kısacası her iki iletişim kanalının ortak amacı belirli bir grubu ya da bütün toplumu ilgilendiren haberlerdeki bilgiyi alıcısına hızlı ve doğru bir şekilde ulaştırmaktır. Gazete metinlerinin öncelikli amacı bilgi aktarmak olsa bile bu bilgiler her daim dünya veya ülke gündeminde yaşanan bir olayı konu edinmek üzerine olmayıp ekonomik ve siyasi haberler, köşe yazıları, magazin haberleri, spor haberleri, kültür sanat haberleri gibi çeşitli metin türlerinden oluşurlar. Tıpkı diğer metin türlerinde olduğu gibi belli bir amaç için oluşturulan gazete metinlerinin böylesi bir çeşitliliğe sahip olması, her bir metin türünde farklı bir baskın rolün (informativ, expressiv, operativ: bkz. Reiss: 1986) söz konusu olmasını beraberinde getirir. Dolayısıyla gerçek bir olayı konu edinen haber metninde bilgiyi olabildiğince nesnel bir şekilde aktarmak ön plandayken, örneğin bir köşe yazısında yazarın üslubu, estetik gücü, entelektüel bilgisi, donanımı gibi öznel faktörler, bu tür metinlerin oluşmasında belli bir paya sahip olan unsurlardır.

Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlüğünde⁴ ikinci anlamıyla *iletişim veya yayın organıyla verilen bilgi* şeklinde tanımlanan haberin, bu tanımdan da anlaşılacağı üzere başlıca amacı bilgi vermektir. Gazetelerin varlık nedeni olan haber metinleri (Bulut, 2008: 73) özellikle deprem, kaza, patlama gibi olağanüstü durumları kapsayan ve ani gelişen bir konuda ise, böyle bir durumda metnin genelde kısa ve sade bir dile sahip olması beklenir. Kendi içinde tutarlı olması beklenen bu tür gazete haber metinlerinin kısa ve metinlerde kullanılan dilin sade olmasının yanında, sunulan bilgiler arasındaki geçişlerin okuyucu tarafından rahat algılanabilmesi de önemli bir husustur.

Özellikle internet aracılığı ile ulaşılan gazetelerin web sayfalarında yer alan haber metinleri, ülke veya dünya gündeminde yer işgal edecek ve çok kısa zaman önce gerçekleşen bir olayı konu ediniyorsa, gazetede diğer metin türlerinden daha hızlı oluşturulmak durumdadırlar. Bu tür haber metinleri hızlı bir şekilde oluşturuldukları için özel bir yapıya sahiptir (Oukasha, 2018, s. 4). Bu tür metinlerde amaç konu hakkında olabildiğince hızlı bir şekilde toplumu bilgilendirmek ve haberdar etmektir. Fakat haberin kaynağı tek bir yerden olmayacağı için gazete haber metinleri oluşturulurken eldeki veriler, bilgiler, ses kayıtları vb. harmanlanarak bir metin oluşturulur (Bulut, 2008, s. 69).

Birinci amacı dünya ve/ya ülke gündemine yönelik toplumu yakından ilgilendiren ve/ya etkileyen olayları konu edinen haber metinlerinin mümkün olduğunca bilgilendirici bir üslupla, açık, sade, net ve anlaşılır ifadeler ile okuyucuya sunulması, en uygun olandır. Bu tür metinlerde nesnellik ön planda olduğundan, alıcı tarafından yanlış anlaşılacak herhangi bir yoruma veya bir durum değerlendirilmesine bu tür haber metinlerinde yer verilmez. Metni okuyan herkes tarafından aynı anlamın çıkarılabilmesi, aynı bilgiyi elde edebilmesi için yalın ve akıcı bir dil kullanılması kaçınılmazdır.

Gawlas (2006, s. 236) haberlerin yeni bir şey hakkında bilgi verdiğini ve okurun dikkatini çekme kriterine tabi olduğunu söyler. Okurun dikkatini çekecek ve haber metnini okumaya yönlendirecek olan

⁴ TDK, Güncel Türkçe Sözlük, <https://sozluk.gov.tr>, Erişim Tarihi: 11.09.2022

ise haber için kullanılan manşettir. Haber metninde kullanılacak olan başlığın metnin konusu ile ilgili olması ve hatta başlığın konunun bir özeti şeklinde yazılması hem okurun dikkatini çekecek hem de konu ile ilgili ön bilgiyi okuyucuya sunacaktır. Fakat bu çalışma özelinde ele alınacağı gibi, bir olay ve/ya durum üzerine bilgi veren örneğin deprem, patlama, kaza gibi bir gerçeği konu eden haber metinleri Bulut'a göre (2008, s. 69) nesnel bilgiye dayanmasına rağmen haber dili ve söyleminin yüzde yüz nesnel olması beklenmemelidir, çünkü Bulut'a göre gerçekliğe ve verilere bir şey eklenmese de haberin başlığı ve içeriğinde kullanılan dil, bilgiyi ister istemez yorumlamaya neden olacaktır.

2. Haber metinlerinin çevirisinde izlenecek çeviri stratejileri

Çeviribilim çalışmalarında haber metinlerinin çevirisi üzerine gerek kuramsal gerek uygulamalı çalışmaların sayısının çok fazla değildir. Haber metinlerinin çevirisinin çeviribilim içerisinde konumlandırılışına, ilk baskısı 1971 yılında çıkan ve çeviribilimde metin tipi ve türleri hakkında ilk bilgileri veren Katharina Reiss'in *Möglichkeiten und Grenzen der Übersetzungskritik* adlı eserinde rastlarız. Metin tipini bilgilendirici, anlatımsal ve yönlendirici olarak üçe ayıran Reiss, haber metinlerini bilgilendirici metin tipi altında sınıflandırmakta ve bu metin türünde bilginin doğru ve nesnel bir şekilde aktarılmasının esas olması dolayısıyla içerik düzleminde bir değişmezliğin söz konusu olduğundan bahsetmektedir (Reiss, 1986, s. 34).

Haber teriminin kendisinin, kısa haberler, haber röportajları, haber yazıları, basın bültenleri gibi çeşitli türleri kapsayan bir tür şemsiye terim olduğundan bahseden Schaeffner, haber metinlerinin genellikle yazılı ve/ya sözlü olmak üzere birden fazla kaynağa dayandığını belirtir (2012, s. 876). Günümüzde günlük, haftalık, aylık gazete ve dergilerin yanı sıra sayısı giderek artan çevrimiçi medyayı da içeren basın haberleri, kitle iletişim araçları ile alıcısına iletilmektedir. Kitle iletişim araçlarının en önde gelen haber kaynağı ise diğer haber kuruluşlarına haber bulma ve yayma görevi gören haber ajanslarıdır (Koyuncu, 2016, s. 50, 51). Haber ajansları tarafından üretilen haber metinleri (kaynak metin) genellikle tek bir yazar (muhabir, gazeteci vb.) tarafından yazılmamaktadır. Dolayısıyla haber metinlerinde tek bir kaynak metin yazarından bahsetmek pek de mümkün görünmemektedir. Kaynak metnin tek bir yazar tarafından yazılmış tek bir metin olarak tanımlanamaması gibi, erek metin de nihai olarak yayınlanan haliyle nadiren tek bir kişinin ürünüdür (Schaeffner, 2012, s. 876).

Haber metninin oluşmasında geçerli olan kısa ve basit cümlelerin, günlük ifadelerin kullanılması gibi kriterler bu metin türünün çevirisinde, çevirinin alıcı tarafından anlaşılabilirliğini sağlamak adına çevirmenin de dikkate alması gereken kriterlerdir. Özellikle gerçeği konu edinen bir haber metninde Yücel'in (2010, s. 405) de belirttiği gibi bilginin atlanması, bilgide kasıtlı bir değişiklik veya çevirmenin kişisel beyanı, çevrilen haberdeki gerçekleri gizleyecektir. Dolayısıyla, çevirmen kaynak metinde verilen bilgi ve verileri tahrif etmemelidir. Dil gibi, metin de öncelikle bir toplumda iletişim aracı olarak hizmet eden sosyal bir olgudur ve çevirmen ne kadar fazla mesleki deneyime sahipse ve uzmanlık bilgisi ne kadar fazlaysa kaynak metni o kadar iyi yorumlayabilecektir (Yücel, 2010, s. 403, 404).

Haber metinlerinde, çevirmen alıcıyı gereksiz bilgilerden korumak için haberle ilgili bazı ayrıntıları kasıtlı olarak filtreleyebilir, bu da çevirmenin kaynak metindeki her şeyi sözcüğü sözcüğüne çevirmeyeceği anlamına gelir. Bu durum hedef dildeki alıcının, kaynak dildeki haber metninde bulunan tüm bilgilendirici detayları bulamamasını anlaşılır kılmaktadır. Ancak hangi bilgilerin çıkarılması veya eklenmesi gerektiği, çevirmenin bu alandaki deneyimine ve alıcılarını ne kadar iyi tanıdığına da bağlıdır. Çevirmenin başlıca görevlerinden biri çevrilen metinde, alıcısına bağlamı anlaması için ihtiyaç duyduğu ek bilgileri sağlamaktır (Yücel, 2010, s. 404). Çevirmenin bu ek bilgileri sağlayabilmesi haberin

konusuna olan hakimiyeti ile doğru orantılıdır. Çevireceği metnin konusuna hâkim olan bir çevirmen, çeviri sürecinde hata payını azaltacak hatta hataya yer vermeyecektir. Fakat unutulmamalıdır ki çeviri süreci yalnızca dilsel bir anlamlandırma süreci değildir, aksine kültürel, eylemsel, amaçlı ve işlevsel bir süreçtir (Tosun, 2017, s. 110).

Haber çevirisindeki zorluk haber metinlerinde gündelik dilin kullanılması ve o dilin deyim, kültürel ifade ve kalıpları gibi kısmen karmaşık yapıları kapsamasından ötürüdür. Bu ve benzeri nedenlerden ötürü çevirmenin konu hakkında bilgi sahibi olmasının yanında, kaynak ve erek dile iyi derecede hâkim olması, her iki dilin dilsel ve dilbilimsel özelliklerini bilmesi ve tarafsızlık ilkesine bağlı kalarak haber metninde neyin öne çıkarılması gerektiğini saptayabilmesi gerekir. Bu açıdan haber metninin metin olarak çevrilmesinden ziyade metindeki bilginin çevrilmesi önem arz etmektedir. Schaeffner'in (2012, s. 881) de belirttiği gibi haber çevirisi dönüşümler içeren metinsel ve sosyokültürel bir süreçtir.

Haber çevirisini diğer çevir türlerinden ayıran Bielsa ve Bassnett, haber çevirisine ait özellikleri şu şekilde sıralamaktadır (Schaeffner, 2012, s. 878);

- Haber çevirmenlerinin temel amacı bilgi iletmektir,
- Haber çevirmenleri geniş bir kitle için çeviri yapar. Bu nedenle, açık, anlaşılır ve doğrudan bir dil kullanılmalıdır,
- Haber çevirmenleri belirli bir coğrafi, zamansal ve kültürel bağlam için çeviri yaparlar,
- Haber çevirmenleri önemli zaman ve mekân kısıtlamalarına tabidir,
- Haber çevirmenleri genellikle *geri çevirmen*⁵ ve metnin doğru ve eksiksiz olduğundan emin olmak için basılmadan veya yayınlanmadan önce metni kontrol eden, dil bilgisi veya yazım gibi teknik hataları *düzelten*⁶ kişilerdir.

Haber metni çevrilerinin geniş bir kitleye yapılacağı göz önüne alındığında, haberdeki bilginin tüm okurlar tarafından aynı şekilde elde edilebilmesi gerekir. Yerleştirme stratejisinin gözetilmesinin söz konusu olduğu haberlerin çevirisinde çevirmen erek metnin ilk okuyucusudur ve buna bağlı olarak da metnin hatasız, eksiksiz, anlaşılır ve açık olduğunu tespit edecek olan ilk kişidir.

Haber çevirisi denildiğinde iki kavramdan bahsetmek kaçınılmazdır. Bunlar *transediting* ve Türkçeye eşik bekçiliği olarak geçen *gatekeeper* kavramlarıdır. İlk olarak Kurt Lewin tarafından İkinci Dünya Savaşı sırasındaki sosyal psikolojik çalışmalarında ortaya atılan kapı bekçiliği metaforu, iletişim araştırmalarında 1950'lerin başında kullanılmaya başlanmıştır (Vuorinen, 1995, s. 161). Bu metafor, haber metinlerinin ilk üreticiden (ya da haber olayından) son kullanıcıya (yani gazete okuyucusu, televizyon izleyicisi, radyo dinleyicisi, vb.) kadar izlediği genellikle karmaşık rotayı ve bu rota boyunca gerçekleşen seçimleri ve değişiklikleri incelemek için kullanılan bir terimdir. Şayet söz konusu olan uluslararası bir haber ise bu haberin rotası doğası gereği karmaşık olacaktır çünkü örneğin bir gazetenin dış haberler sayfasında yayınlanan bir ajans haberi metninin; 1) uluslararası haber ajansının bölgesel bürosu, 2) ajansın merkez bürosu, 3) alıcı ülkedeki ulusal haber ajansı ve 4) gazetenin kendisi dahil olmak üzere uzun bir işlem aşamaları zincirinden geçmiş olması muhtemeldir (Bell 1991, s. 47: akt. Vuorinen, 1995, s. 161). Dolayısıyla haber metni, nihai alıcıya gidene kadar, bir düzine ya da daha fazla kişinin elinden geçmektedir. Gatekeeper *farklı kaynaklardan iletilen haberleri değerlendiren ve "geçitten" (White, 1950) geçip geçmeyeceklerine karar veren kişi veya kurul* demektir (Özcan ve Bokaie, 2022, s. 689). Eşik bekçisi, gatekeeper, kaynakların seçiminden başlayıp okurların çeviri metne

⁵ Backtranslator

⁶ Proofreader

verdikleri tepkilerle sona eren çeviri süreci boyunca, bilgi akışını kontrol eder (Bani, 2006, s. 38). Haber değeri taşıyan bir olay hakkında bir gazeteci veya muhabir tarafından oluşturulan metin, onu kısaltan, yeniden yazan, düzenleyen, metnin konusu ile ilgili başka bir durum ile ilişkilendirebilen gatekeeper, yani eşik bekçilerinden geçer. Dolayısıyla haber çevirisinde eşik bekçileri alıcıyı gereksiz bilgilerden koruyan, bazı ayrıntıları kasıtlı olarak filtreleyen kişi veya kişilerdir.

Türkçeye düzenleme/düzeltilme olarak çevrilen transediting ise çeviriden farklı bir tanımı içermektedir. Transediting ilk olarak Karen Stetting (1989) tarafından çeviri ve redaksiyon arasındaki bulanık sınırı açıklamak için kullanılmıştır (Schaeffner, 2012, s. 867). Çeviri ve redaksiyonun bir kombinasyonu (Hautanen, 2006, s. 109) olarak da değerlendirilebilecek olan transediting, bir anlamda bir tür yeniden yazma olarak da tanımlanabilir ve bu bakımdan kavramın haber çevirisi bağlamında değerlendirilmesi oldukça yerindedir. Dış haberlerle ilgili bilgiler genelde farklı kaynaklardan toplanır ve derlenir. Gazetecilerin yabancı materyalleri kendi dillerine dönüştürmesi gibi durumlarda transediting yaygın olarak uygulanmaktadır. Hem çeviri hem düzenleme yoluyla yapılan haber çevirmenliğinde asıl amaç, hedef okuyucuların orijinal haberdeki bilgilerin çoğunu edinmelerini sağlamaktır (Wang, 2018, s. 21).

Yves Gambier haber metinlerinin diğer bir dil ve kültüre çevrilmesinde izlenmesi gereken belli başlı stratejilerden bahseder. Bunlar yeniden düzenleme, silme, ekleme ve değiştirme gibi stratejilerdir ve bu stratejiler orijinal mesajın dilini ve yapısını dönüştüren çeviri ve düzenlemeyi, yani transeditingi içerir (Gambier, 2006, s. 13). Transediting'in kendi metinlerini yazmak için diğer dillerdeki materyallerden yararlanan gazeteciler için kullanılabilir bir yöntem olduğunu belirten Setting, haber çevirisinin bir kaynak metnin çevirisinden çok daha fazlası olduğuna değinir (Schaeffner, 2012, s. 880). Gazeteciler genellikle diğer dillerdeki materyallerden yararlanmak zorundadır. Burada yabancı dil yeterliliği yüksek bir önceliğe sahiptir çünkü uluslararası yönelim bir gerekliliktir ve gazeteciler doğal olarak bilgilerin bir kısmını kendi dillerinde haber haline getirmek için çok sayıda yabancı materyal üzerinde çalışacaklardır.

Unutulmaması gereken bir diğer nokta ise basın çevirisi özelinde haber metinlerinin çevirisinde iki durumun söz konusu olduğudur. Sara Bani (2006, s. 37) bu iki durumu şu şekilde açıklamaktadır;

- Çeviride hız, yani çevirinin kısa bir süre içinde tamamlanması gerektiği,
- Çevirinin tüketimindeki hız, diğer bir deyişle haber metinlerinin okunmasının, diğer çeviri türlerinin aksine çoğu durumda daha hızlı gerçekleşen bir faaliyet olduğu.

Bani'nin de belirttiği üzere özellikle dünya gündemini ilgilendiren haberlerin çevirisi, halkı zamanında bilgilendirmek, okuyucunun bilgiye zamanında ulaşmasını sağlamak amacıyla hızlıca yapılmalıdır. Haber metinlerinin çevirisindeki bu hız, ilgili metnin tüketiminde de kendini gösterir. Gün içerisinde çok defa ziyaret edilen dijital medyada yer alan haberler, birkaç dakika içerisinde okuyucu tarafından tüketilmektedir. Dolayısıyla çeviri haber metinlerinin tüketimi edebi bir eserin çevirisinden veya bir kullanım kılavuzunun çevirisinden çok daha hızlı bir şekilde gerçekleşmektedir.

3. Yazılı çeviride paralel metinlerin önemi

Çevirmenler her ne kadar bir kültür taşıyıcısı olsalar da ve icra ettikleri çeviri eylemi kültürel bir ürünün oluşum süreci olsa da (Şimşek, 2013: 263) çeviri eğitiminde kazandırılacak edinçlerin başında gelen çeviri edinci, sadece kaynak ve erek dil ve kültüre hâkim olmakla sahip olunacak bir edinç değildir. Çevirmen adayı öğrenciler kaynak ve erek dil ve kültüre hâkim olmalarının yanı sıra yukarıda da belirtildiği gibi metin edincine, kuram ve yöntem edincine de sahip olmalıdır. Ama uygulamada çevirmenlere yardımcı olacak sözlükler, veri bankası, paralel metinler, arka alan metinleri, alandan

uzman kişiler gibi yardımcı araçların da olduğu bilinmektedir. Çevirmene kaynak metni anlamada ve erek metni oluşturmada yardımcı olan bu araçlar, çevirmen adayının çeviri edinci edinmesinde de rol sahibidir. Özellikle yabancı dilden ana dile doğru yapılan çevirilerde, kaynak metnin anlaşılmasında ve ana dile aktarılmasında yardımcı olacak ana dildeki paralel metin okumaları, olası çeviri sorunlarının kısmen de olsa önüne geçecektir.

Paralel metni *belirli bir konu hakkında yazılmış bir metinle aynı konu hakkında bir başkası ya da başkaları tarafından yazılmış ve aynı amaca sahip olan metinler* olarak tanımlamak mümkündür. Birbirinden bağımsız olarak farklı dil ve kültürlerde oluşturulan fakat aynı konuya sahip olan paralel metinler, benzer iletişim durumu için oluşturulmuş olan özgün metinlerdir. Christiane Nord “Çeviri Öğretim Kitaplarına İlişkin On Tez” adlı makalesinde çeviride yardımcı bir araç olan paralel metinlerin kaynak dilde değil, erek dilde olması görüşündedir (Yazıcı, 2005, s. 179). C. Nord ile benzer bir görüşe sahip olan Britta Nord ise paralel metinlerin özelliklerini aşağıdaki şekilde sıralar (Nord, 2002, s. 6):

- Erek dilde üretilmiş olan özgün metinlerdir.
- Kaynak metinle aynı metin türüne aittir.
- Kaynak metinle aynı konuya sahiptir.
- Ana dili erek dil olan kişi veya kişiler tarafından oluşturulmuştur.

Kaynak ya da erek dilde, konu ve metin türü açısından çevrilecek metinle aynı gruptan olan metinleri paralel metin olarak tanımlayan Berk, aynı metin türünün daha önce yapılmış olan çevirilerini de paralel metin altında değerlendirir (Berk, 2005, s. 133). Dolayısıyla paralel metinleri, kaynak dilde yazılmış olan metnin, aynı konu hakkında yine sadece kaynak dilde yazılmış olan aynı metin türüne ait metinlerle sınırlandırmak doğru bir yaklaşım olmayacaktır.

Yabancı dildeki bir metnin okunması ve anlaşılmasından önce veya sonra, ama ana dile yapılacak çeviriye başlamadan önce, ana dilde aynı metin türü temelinde aynı konuyu ele alan metinlerin okunması, çevirmene çeviri sürecinde kararlar almasında bir anlamda kılavuzluk edecektir. Özellikle kullanım kılavuzları, prospektüsler, turizm metinleri ve haber metinleri gibi metinlerin çevirisinde çevirmenin ana diline çeviri yapması söz konusu olduğunda, ana dilindeki paralel metinler, çevirmenin çevirisinde doğru kararlar alabilmesinde ve kaynak metnin metin türü geleneğini kendi ana dilindeki metin türü geleneğine yansıtmasında, dolayısıyla da çeviri işini bir anlamda kolaylaştırmada yardımcı olacaktır.

Erek dildeki metin, kaynak dildeki metinden farklı bir metin evrenine sahiptir. İlgili kaynak dilden yapılan diğer çeviriler, diğer dillerden yapılan çeviriler ve paralel metinler erek dil metin evreninin içerisinde ele alınır. Bu bakımdan paralel metinler erek dilde benzer bir konuyu ele alan, benzer bir okuyucu kitlesini hedefleyen orijinal metinlerdir ve çeviriler bu metin evreninde geçerli olan normlara göre üretilip alınır (Koller, 2011, s. 105).

Göpferich (2006, s. 184) paralel metinleri, ilgili dilde, o dilin ana dili olduğu kişi veya kişilerce oluşturulmuş bir metin ile diğer dil veya dillerde mümkün olduğunca benzer, hatta aynı konuyu ele alan *farklı dillerdeki metinler* olarak tanımlar. Çeviribilim eğitimi özelinde örneğin basında yer alan bir haber metnin diğer bir dile çevirisinin yapılacağı durumlarda, diğer dilde aynı konuyu ele alan, fakat farklı kişi veya kişiler tarafından yazılmış metinler paralel metin olarak tanımlanabilir.

[...] Demek ki koşt metnin erek metnin oluşturulmasını sağlayan yardımcı bir metindir. Bu metinler kaynak dilde olabileceği gibi erek dilde de olabilir (Eruz, 2008, s. 182).

Paralel metinler Katharina Reiss'in belirlediği metin tipleri açısından daha ziyade bilgilendirici metin tipine ait metin türlerinin ve yönlendirici metin tipi altında sınıflandırılan metin türlerinin çevirisinde çevirmene yardımcı olacak bir araçtır. Anlatımsal metinlerde sanatsal yaratı ve estetik etkinin söz konusu olması, bu metin türü çevirisinde paralel metin kullanımını çok da uygun kılmamaktadır. İşlevsel, yani alıcı odaklı metinleri çevirirken, metin türüne ve skoposa bağlı olarak paralel metinlerin bir çeviri yardımcısı olarak kullanımı, çeviri sürecine önemli katkılar sağlar.

Kaynak metinle aynı metin türüne ve bir metin geleneğine sahip olan paralel metinler, kaynak metinle aynı konuyu ele almaları bakımından prototip bir metin olarak de görülebilir. Genellikle kaynak metinle aynı iletişim durumunda yer alan ve bu açıdan aynı işlevi yerine getiren erek dildeki paralel metinler, bir anlamda çevirmenin kaynak metinde var olan ve kendisi tarafından çözümlenemeyen belirsiz bilgileri ve metin türünün sahip olduğu terminolojiyi anlama ve adlandırmada çevirmene yardımcı olur. Erek dil metin türünün sözdizimi, dil kullanımı, stilistik yapısı ve metnin yapılanmasına dair çevirmenin bilgi sahibi olmasını sağlayan paralel metinler, böylece çevirmenin erek dilde metin türü ve geleneği bağlamında kabul edilebilir bir çeviri yapmasına katkı sağlar.

Paralel metinler, çevirmeni erek metindeki ilgili metin türünün normlarına uygun şekilde metin üretebilmesinde yardımcı olur [...] Erek dilin alıcısına yönelik olarak üretilen paralel metinler içerik açısından kaynak metinle karşılaştırılabilir [...] çünkü aynı iletişim durumunda aynı amaçla üretilirler (Kautz, 2002, s. 97).

Çevirmenin bir metni çevirirken sahip olması gereken ilk özelliklerden biri konu bilgisidir. Konu bilgisine sahip olmak ise öncesinde metinlerarası okumayı veya bu konuda yazılmış benzer metinleri okuma ve alana ilgi duymayla mümkün olur. Dolayısıyla konu bilgisi edinmede paralel metinlerin önemi yadsınmaz.

Her uzmanlık alanında olduğu gibi gazete, dergi, televizyon, radyo gibi kitle iletişim aracıyla insanlara ulaşan haber metinlerinin kendine özgü bir terimcesi, bir ifade yöntemi vardır. Günlük dilde kendine pek fazla yer bulamayan fakat konu haber metni olduğunda başvurulması gereken bu terimceye, ifade kalıplarının çevirilerinde yaşanacak olan zorluğu aşabilmek için, konu ile ilgili erek dildeki mevcut paralel metinleri incelemek, erek metnin oluşum sürecinde kaçınılmaz olarak başvurulması gereken bir yöntemdir. Bu tür metinlerde baskın olan alan terminolojisi ve kavramlarının erek dilde nasıl ele alındığına dair bir çözüm olarak görülebilecek olan erek dildeki paralel metinler, çevirmen adayı öğrencilerin hem alan terminolojisi ve kavramlarını ifade etmesinde hem ilgili metnin metin geleneğini öğrenmesinde yardımcı olacaktır. Örneğin Almanca kaynak metinde yer alan "eine Nachrichtensperre verhängen" ifadesinin erek dil Türkçeye "bilgilendirme yasağını perdelemek" gibi bir ifadeyle çevrilmesi, çevirmen adayı öğrencilerinin ilk başvuracağı bir çeviri seçeneği olacaktır. Fakat erek dilde incelenecek olan paralel metinler sonucunda kaynak metni erek dil Türkçeye aktaracak olan öğrenciler, ilgili ifadenin Türkçe karşılığı için "yayın yasağı getirilmesi" ifadesini kullanmaları gerektiğini anlayacaktır. Aynı şekilde "nach den ersten Angaben" ifadesinde "die Angabe" için "bilgi", "beyan" ifadesini kullanma ihtimali çok yüksek olan öğrenci, ana dilinde okuyacağı paralel metinler sayesinde bu ifadenin Türkçe karşılığı için "ilk belirlemelere göre" ifadesini kullanacaktır. Benzeri örneklerin çoğaltılması elbette ki mümkündür. Bu ve benzeri kalıplaşmış ifadelerin veya alan terminolojisinin haber dilinde nasıl ifade edileceğine ilişkin yaşanacak güçlüğü aşmada, kaynak metnin çözümlenmesi aşamasında erek dildeki paralel metinlerin dikkate alınması, öğrencilere metni erek dilde yeniden yapılandırmalarında kolaylık sağlayacaktır.

4. Araştırmanın amacı ve yöntemi

Çalışmanın örnekleme, ana dili Türkçe olan ve yabancı dilden kendi ana diline çeviri yapacak olan öğrenci grubudur. Bu çalışmanın amacı çevirmen aday öğrencilerin, ana dilleri olan Türkçeye yaptıkları çevirilerdeki çeviri tutumlarını, metninin konusuna karşı olan algılarını, metnin konusunun çeviri tutumu üzerindeki etkisini ve kültürel donanımlarını ölçmektir.

Almanya'da 14.10.2022 tarihinde *Berliner Zeitung* gazetesinin internet sayfasında yayımlanan ve örneklemin ana dil ve kültürleri ile ilgili olan *Türkei: Mindestens 41 Tote bei Explosion in Mine, viele Bergleute verschüttet* başlıklı çevrimiçi gazete haber metninin çevirisindeki çeviri tutumlarının betimlenmeye çalışılacağı bu çalışma 11 katılımcı ile gerçekleşmiş ve öğrencilerin ilgili çeviri tutumları belli bir zaman dilimi ve belli bir mekân içerisinde ölçülmeye ve aşağıdaki sorulara cevap aranmaya çalışılmıştır:

- Öğrenci ana dil kültürüne ne kadar hâkim
- Öğrenci haber metninin konusuna ne kadar hâkim
- Öğrenci metni Türkçeleştirirken erek dil odaklı bir çeviri tutumu mu sergilemekte
- Öğrenci metni Türkçeleştirirken kaynak dil odaklı bir çeviri tutumu mu sergilemekte

Bu amaçla bu çalışmada bir yandan kapsamlı bir veri toplayabilmek ve içeriden bir bakış açısı ile değerlendirebilmek ve diğer yandan çevirmen aday öğrencilerin araştırma konusu hakkındaki bilgi ve tecrübelerini ölçmek amacıyla, öncesi ve sonrası şeklinde iki aşamalı bir yöntem izlenmesi uygun görülmüştür. Çalışmanın birinci ayağında katılımcıların hazırbulunuşluklarını ölçme amaçlı yapılan çeviri metinleri yer almaktadır. Çalışmanın ikinci ayağında ise aynı katılımcılara ait bu defa bir haftalık bir bilgi edinme süreci sonrasında çeviri metinleri ve her iki ayağı içeren ve 10 sorudan oluşan anket verileri yer almaktadır. Çevirilerin iki aşamalı süreçten geçmesi öncelikle öğrencilerin ilk çeviri ve son çeviri olarak adlandırılabiliriz çeviri metinleri arasındaki farkı ortaya koymak ve bu farkın bir ürün olarak değerlendirebileceğimiz çeviri metinlerine nasıl yansıdığını değerlendirebilmek amacıyla. Dolayısıyla burada bir konunun seçildiği fakat konunun örneklenmesi için birden fazla durum çalışmasının yapıldığı bütüncül çoklu durum deseni söz konusudur ve her bir durum kendi içerisinde ele alınacaktır.

Çeviri eğitiminde uygulamalı derslerde seçilen metinlerin öğrenci ve çeviri eğitimi odaklı olması öngörülmektedir (Eruz, 2008, s. 183). Öğrenci odaklı metinlerin seçimi, öğrencinin okuduğunu anlaması ve anladığını aktarması açısından önemlidir. Kısacası seçilen metinler öğrencinin yaş grubuna hitap etmeli, öğrencinin metinde bahsi geçen konu hakkında arka plan bilgisine sahip olduğu öngörülmeli ve kullanılan dil, sözdizimi ve üslup öğrencinin çözümleyebileceği düzeyde olmalıdır. Çalışmada ilgili metnin seçilmesindeki asıl amaç basın çevirisinde gazete haber metni çevirirken öğrencilerin kendilerini ilgilendiren konularda çıkan haberlerin konusuna ne derece vakıf olduğunu ve konuyla ilgili arka plan bilgilerinin metni çözümlemede ne derece etkili olduğunu ortaya çıkarmaktır. Gazete haber metnin konusu ile ilgili olarak yapılan seçimde dikkat edilen en önemli husus, habere konu olan olayın güncel ve öğrencilerin yaşadığı topraklarda meydana gelmiş olmasıdır. Seçilen haber metni konusu itibarıyla olayın yaşandığı coğrafya (Türkiye), olaydan etkilenen insan sayısı (Maden patlamasından etkilenenler), olayın nedeni (Metan gazı sızıntısı), olaya dahil olan diğer aktörler (Cumhurbaşkanı, İçişleri Bakanı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı, Vali vd.) gibi etkenler göz önüne alındığında haber değeri taşıyan bir metindir. Haberin konusu toplumun büyük bir kesimini etkilemiş ve sonuçları herkes tarafından üzüntüyle karşılanmıştır.

Bu noktada öğrencilerden kendi *dil, kültür ve alan bilgisine uyan* (Akalin, 2018, s. 323) ellerindeki Almanca haber metnini, *kültürel ve iletişimsel açıdan çevrilecek olan erek dildeki alıcılar için bir anlam ifade eden, yetişkin okurlara yönelik* çevirmeleri istenmiştir. Kısacası verilen görev ile Amman'ın da (2008, s. 85-86) belirttiği gibi “Bu metin ile ne elde etmek istiyorum” ve “Metni kim için hangi durumda iletiyorum” sorularının yanıtının öğrencinin bilincinde oluşması hedeflenmiştir. Metnin konusu, söz öbekleri, cümle yapısı, sözdizimi, ifade yöntemi gibi unsurları göz önüne alındığında orta zorlukta bir metin olduğu söylenebilir ve bu nedenle uygulamanın her iki ayağında öğrencilerin basılı sözlük kullanmasına izin verilmiştir.

4.1. Araştırmanın deseni

Bu çalışma nitel araştırma yöntemlerinden biri olan ve gerçek yaşamın, güncel bağlam ya da ortamın içindeki bir durumun araştırılmasını gerektiren *durum çalışması* yöntemi ile yapılandırılmıştır ve zaman ve mekanla sınırlandırılmış bir durum çalışması olarak da değerlendirilmesi mümkündür (Creswell, 2015, s. 96, 119-121). Elde edilecek olan bulguların farklı bakış açılarını yansıtması ve bu bulguların değerlendirebilmesi amacıyla, amaçlı bir örneklem seçimi yapılmıştır. Ayrıca amaçlı örneklem seçimi, öğrencilerin mesleki düzeyde gelişimlerini tespit edebilmek adınadır.

Aynı dil ve kültüre sahip olan heterojen bir grubun Almancadan Türkçeye çevri yaparken sahip oldukları ortak dil ve kültürü, arka plan bilgisini, kültürel ve entelektüel donanımını nasıl kullandığının ele alındığı bu çalışma, aynı kültürü paylaşan katılımcılar üzerine odaklanan bir çalışmadır.

4.2. Araştırma örnekleme ve veri toplama

Evrenin genellikle ulaşamayacak kadar büyük olması dolayısıyla, evreni temsil etme gücüne sahip olan sınırlı sayıda bireyin araştırma kapsamına dahil olmasını örneklem olarak tanımlayan Şimşek ve Yıldırım, çok sayıda birey, olgu ve olay içeren evrenin belirli yöntemlerle örneklem denilen küçük ve çalışılabilir bir büyüklüğe indirgenebileceğini ve bu takdirde yine geleneksel bilim anlayışının “indirgeme” ilkesinin kullanıldığını belirtirler (Yıldırım ve Şimşek, 2006, s. 101).

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesinde okuyan ve *Basın Çevirisi* dersini alan 3. Sınıf öğrencilerin, yaşantıları içinde deneyimledikleri bir olayı ana dillerine aktarmada dil ve kültür edinçlerini ne denli kullanabildiklerinin belirlenmesini amaçlayan bu araştırma, belli bir konuyu veya olayı ve en iyi şekilde anlamak açısından bir durum çalışması bağlamında ele alınmıştır ve bir konu ve bir soruna odaklanmaktadır (Creswell, 2015, s. 96).

Araştırma örnekleminin basından haberdar oldukları ve belli bir zamanda ve mekânda gerçekleşen bir durumun (maden kazası) belirlenmesiyle başlayan bu çalışmada, seçilmiş olan durum üzerinden incelenmek üzere belli metin birimleri tespit edilmiştir. Tespit edilen metin birimlerinin ilk ve son çeviri arasındaki benzerlik ve farklılıkları tablolar üzerinden gösterilmeye çalışılmıştır.

Katılımcılara ilişkin bilgiler:

Katılımcıların Özellikleri	
Araştırmaya katılan toplam öğrenci sayısı	11
Ana dili Türkçe olan öğrenci sayısı	11
Dersi ilk defa alan öğrenci sayısı	11

Haber metninin konusunu bizzat deneyimleyen öğrenci sayısı	0
--	---

Tabloda da görüldüğü üzere öğrencilerin tamamı Türk dili ve kültürü ile yetişmiştir. Çalışmanın nesnesini Almanya'nın yerel gazetelerinden bir olan *Berliner Zeitung* gazetesinde 14.10. 2022 tarihinde *Türkei: Mindestens 41 Tote bei Explosion in Mine, viele Bergleute verschüttet* başlığıyla yayınlanan çevrimiçi gazete haber metni oluşturmuştur. Bu haber metni 11 öğrenci tarafından bireysel olarak çevrilmiştir. Çalışmaya konu edilen haber metni bilgilendirici metin tipi altında sınıflanan haber metnidir ve bu çalışmada kaynak dil Almancadan erek dil Türkçeye yapılan çeviriler üzerinden veriler toplanmıştır. Çevirinin yönünü yabancı dilden ana dile doğru olmasının nedeni, örnekleme oluşturan öğrencilerin ana dillerine daha hâkim olmalarından ötürüdür ve kendi dil ve kültürlerine çeviri imkânı sunulması, olası bir sorunu daha kolay çözmeye imkanına sahip olmalarını sağlamak amacıyla.

Çalışmada veriler, nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı doküman analizi yoluyla elde edilmiştir (Creswell, 2015, s. 100) ve araştırmanın verilerini, araştırmacı tarafından seçilen bir gazete haber metninin çevirmen aday öğrenciler tarafından erek dile çevrilen çeviri metni ve bu haber metnine ait 10 soruluk anket oluşturmaktadır. Veriler iki aşamalı bir şekilde toplanmıştır. İlk veriler öğrencilerin hazırbulunuşluk sonrasında, ikinci veriler ise öğrencilerin konu hakkında bilgi toplama imkanına sahip olması için verilen bir haftalık sürenin sonrasında toplanmıştır ve bu süreç içerisinde öğrenciler haber metninin konusu ile ilgili olarak araştırmacı tarafından da bilgilendirilmiştir. Her iki durumda öğrenciler kendi kişisel deneyimleri, kültür, tarih ve arka plan bilgileri çerçevesinde metni çözümlenmişlerdir ve gözlem ve yazılı materyaller olmak üzere çoklu kaynaklardan elde edilen veriler içeriksel bir yöntem izlenerek analiz edilmiştir.

Öncesinde araştırmacı tarafından çeviriye ilişkin bir görev tanımının yapıldığı katılımcılardan, A4 kağıdında basılı olarak verilen, herhangi görsel bir resme sahip olmayan, sadece yazılı ifadelerin yer aldığı, Almanca dilinde yazılmış, Türkiye'deki maden kazasını konu edinen ve 230 sözcükten oluşan bir gazete haber metnin çevrilmesi istenmiştir. Hem ilk çeviri hem son çeviride çeviri süresi 1 saat olarak belirlenmiştir. Görsel işitsel materyal olarak basılı sözlük kullanımı serbest bırakılmıştır.

Çalışmada veri toplama aracı olan gözleme de ayrıca yer verilmiştir. Araştırmacı gözlediği kişilerle ilgilenen tam katılımcı olarak çalışmada yer almış ve bu yolla veri toplamıştır. Gözlem mekânı olarak yüksekokulun dersliği kullanılmış ve yapılan gözlemlerde ilk çeviride öğrencilerin %80'nin metni ilk 50 dakikada çözümlendiği, kalan %20'sinin sürenin tamamını kullandığı saptanmıştır. Aynı şekilde metni ilk 50 dakikada çözümlen öğrenciler yardımcı araç olarak sözlükten daha az yararlanırken, metni verilen süre içerisinde çözümlen öğrenciler sözlükten daha fazla yararlanmıştır. Son çeviride ise %60'lık bir kısmın metni ilk 40 dakikada çözümlendiği, %30'luk bir kısmın metni ilk 50 dakikada, kalan %10'luk kısmın ise 60 dakikada metni çözümlendiği gözlenmiştir. Sözlük kullanımı ise ilk çeviriye oranla daha az olmuştur.

Kaynak metin

Türkei: Mindestens 41 Tote bei Explosion in Mine, viele Bergleute verschüttet
Die Zahl der Toten nach dem Unglück in der Kohlemine steigt weiter. Noch immer sind Kumpel in der Grube. Rettungskräfte versuchen, zu den Eingeschlossenen zu gelangen.
 Bei einem schweren Grubenunglück im Nordosten der Türkei sind mehr als 40 Bergleute getötet worden. Ein zunächst noch vermisster Bergarbeiter sei am Samstag tot geborgen worden, teilte Präsident Recep Tayyip Erdogan mit. Die Zahl der Todesopfer sei damit auf 41 gestiegen, die Rettungsarbeiten würden nunmehr

beendet. Das Unglück in der Hafenstadt Amasra am Schwarzen Meer wurde am Freitagabend offenbar durch eine Methangasexplosion ausgelöst.

Bergleute konnten sich selbst retten oder mit Hilfe der Einsatzkräfte gerettet werden“, sagte Innenminister Süleyman Soylu. 28 Bergleute seien verletzt worden. Fernsehaufnahmen zeigten, wie Sanitäter nach der Explosion die Geretteten mit Sauerstoff versorgten und sie dann ins Krankenhaus brachten.

Einige der Geretteten wollten jedoch lieber vor Ort bleiben: „Mir geht es gut, ich möchte hierbleiben, um meinen Kameraden zu helfen“, sagte ein Bergarbeiter dem TV-Sender NTV. „Ich weiß nicht, was passiert ist“, sagte ein anderer Bergarbeiter der Nachrichtenagentur Anadolu. „Da war ein plötzlicher Druck und ich konnte nichts sehen.“

„Uns bietet sich wirklich ein trauriges Bild“, sagte Soylu, als er mit Energieminister Fatih Dönmez den Unglücksort besuchte. Im Moment der Explosion hätten sich 110 Menschen in dem Bergwerk aufgehalten, 36 Bergarbeiter wurden laut Gouverneursamt von der Unfallstelle in Sicherheit gebracht.

Kaynak: <https://www.berliner-zeitung.de/news/tuerkei-bartin-amasra-explosion-in-kohlebergwerk-zahlreiche-bergleute-eingeschlossen-li.276907>

4.3. Verilerin analizi

Bu çalışmada çeviri bölümü öğrencilerinin çeviri tutumları incelenmiş ve elde edilen verilerin analizinde, nitel araştırma alanyazınında farklı kavramlar ve yaklaşımlar mevcut olmasına rağmen Strauss ve Corbin'in (Yıldırım, Şimşek, 2006, s. 223) önerdiği iki veri analiz sürecinden biri olan *içerik analiz yöntemi* esas alınmıştır. Konu ve bağlam bilgisinden yola çıkarak bu çalışmada beş ana başlık altında toplanan sözcükler ve sözcük öbeklerinin Türkçe karşılıkları tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın sonunda yer alan tablolarda her başlık altında yer alan sıralamada öğrenciler aynı numara ile numaralandırılmıştır ve ilk ve son çeviride kullanmış oldukları tercihler yine tablolarda belirtilmiştir. Tespit edilen bu sözcüklerin haber metninin konusu bağlamında cümle içerisinde nasıl kullanıldıkları belirlenmiştir. Böylece deneysel ortamda toplanan verilerin analizinde aynı kültürü paylaşan katılımcıların, ait oldukları toplumu, sahip oldukları ortak dil ve kültürü ne denli çeviri yetilerinde yansıtabildikleri incelenmiştir.

5. Bulgu ve yorumlar

Bu çalışmada her çeviri durumunda olduğu gibi çevirmen adaylarına çeviriye ilişkin görev tanımı yapılmış ve çeviri için belli bir zaman verilmiştir. Çeviri görevinin “Alman gazetesi Berliner Zeitung gazetesinde 14. 10. 2022 tarihinde **Türkei: Mindestens 41 Tote bei Explosion in Mine, viele Bergleute verschüttet** başlıklı haberin içeriği ile ilgili bilgi sahibi olmak isteyen, herhangi bir uzmanlık alanına yönelik olmayan, genel bir okur kitlesine yapılacağı” şeklindeki tanımlamasına bağlı olarak, bulunulan ortama göre de şekillenen çeviri olgusu, bu bakımdan doğal sayılabilecek bir ortamda incelediğinde, çevirmen adaylarının çeviri etkinliklerini verilen süre zarfında ve belirli bir çeviri ortamında ve durumunda gerçekleştirdikleri görülmüştür.

Her bir çeviri metin, bütünsel olarak değerlendirilmekle beraber çalışmada öğrencilerin çeviri performanslarının değerlendirilebilmesi için erek metnin segmentlere ayrıldığı sınıflandırılmalı bir analiz yöntemi tercih edilmiş ve bu buna bağlı olarak saptanan bazı sorunlar aşağıda verilmeye çalışılmıştır.

5.1. Haberin başlığı

Türkei: Mindestens 41 Tote bei Explosion in Mine, viele Bergleute verschüttet		
	İlk Çeviri	Son Çeviri
1. Öğrenci	Bir maden patlamasında en az 41 ölü, birçok maden işçisi kayıp.	Türkiye’de maden kazasında en az 41 ölü. Birçok maden işçisi enkaz altında.
2. Öğrenci	Türkiye: Kömür Madenindeki patlama sonucu olarak 41 kişinin öldüğü ve birçok madencinin yerin altında gömülü şekilde kaldığı biliniyor.	Türkiye’de yaşanan maden kazasında en az 41 ölü ve birçok mahsur kalan maden işçisi bulunmakta.
3. Öğrenci	Türkiye’deki maden patlamasında yaklaşık 41 ölü, birçok maden işçisi göçük altında!	Türkiye’deki maden patlamasında en az 41 ölü, birçok madenci göçük altında!
4. Öğrenci	Türkiye’de yaklaşık 41 ölünün olduğu ve birçok dağcının da altında sıkışıp kaldığı maden ocağı patlaması gerçekleşti!	Türkiye: Maden Ocağında Patlama; 41 vefat, birçok maden işçisi de göçük altında!
5. Öğrenci	Türkiye’de maden ocağındaki patlamada 41 kişi hayatını kaybetti, birçok madenci ise yaralandı.	Maden faciasında 41 can kaybı, birçok madenci yaralı.
6. Öğrenci	Türkiye: En az 41 ölümün olduğu maden ocağındaki patlamada, birçok hayatı tehlikede olan insan kurtarıldı.	Türkiye’deki maden patlamasında yaklaşık 41 ölü, birçok madenci enkaz altında kaldı!
7. Öğrenci	Türkiye’deki maden kazasında en az 41 ölü, çok sayıda yaralı!	Türkiye’deki maden ocağı faciasında en az 41 ölü ve çok sayıda yaralı!
8. Öğrenci	Türkiye: Madendeki patlamada 41 ölü, birçok işçi toprak altında.	Türkiye: Madendeki patlamada yaklaşık 41 ölü, birçok yaralı var.
9. Öğrenci	Türkiye’deki maden ocağındaki patlamada yaklaşık 41 ölü, çoğu yerin altında!	Türkiye’de maden kazasında 41 ölü, çoğu maden işçisi hala yerin altında!
10. Öğrenci	Türkiye’de maden ocağı patlaması: 41 ölü ve maden civarında birçok yaralı.	Türkiye’deki maden kazasındaki patlamada 41 can kaybı.
11. Öğrenci	Türkiye: Maden ocağındaki patlamada en az 41 ölü, birçok maden işçisi patlamaya maruz kaldı.	Maden ocağında patlama: 41 ölü. Birçok maden işçisi göçük altında.

Haber metinlerinde başlık, haberin okunmasını sağlayan kısmındır. Mümkün olduğunca az sözcük kullanarak ve anlaşılır bir dille yazılması beklenen haber başlıkları her zaman tam bir cümle olmayabilir, fakat haberle ilgili en önemli unsuru vurgulayan sözcüklerin seçilmesi önem arz etmektedir (Uçak, 2019, s. 30). Başlık haberin konusu ile ilgili olarak okuyucuya ilk bilgileri veren kısımdır ve bu nedenle kısa, anlaşılır ve dikkat çekici bir başlık kullanmak, okuyucuyu haber metnini okumaya yönlendirecektir.

Seçilen haber metninin başlığı 11 sözcükten oluşmaktadır ve haberin konusu ile ilgili bir özet niteliğindedir. Başlık on bir öğrenci tarafından da çevrilmiştir. Çeviri görevinde erek metnin Türk okurlarına yönelik oluşturulması belirtilmemiş olmasına rağmen son çeviride dokuz öğrenci kaynak metindeki haber başlığında bulunan *Türkei* sözcüğünü erek metne *Türkiye* şeklinde taşımış, diğer iki öğrenci ise çevirilerini Türk okurlarına yaptıklarını düşünerek *Türkiye* sözcüğünü kullanmamıştır. Yine son çeviride beş öğrenci haber başlığını dikkat çekici kılabilmek adına başlığın sonuna ünlem “!” işareti koymuştur.

Haber başlığının ilk çevirisinde *viele Bergleute verschüttet* ifadesini çevirmede oldukça zorlanan öğrencilerin ilk çeviride sözlük yardımı ile bir anlam oluşturulmaya çalışıldığı veya birebir çeviri yöntemi ya da atlama stratejisi izleyerek başlığı Türkçede ifade ettikleri görülebilmektedir. Öğrencilerin ilk çeviri durumundaki çeviri tutumları genel olarak kaynak metindeki bilginin erek metne aktarılması yönündedir, fakat *üstü tamamen kapalı bir yıkıntının altında kalmak* anlamına gelen *verschütten* fiilinin anlamının tam olarak bilinmemesinden dolayı bazı öğrencilerin çevirilerine yansımadağı görülmektedir. Fiilin *toprağın altında kalmak, yerin altında kalmak, yerin altında gömülü bir şekilde kalmak* gibi yakın ifadelerle verildiği görülmektedir.

Verilen zaman süresinde ana dillerindeki paralel metinlerle çalışan aday öğrencilerin son çevirideki çeviri kararlarının gözle görülür bir şekilde iyileşme gösterdiği açıktır. İlk çeviriye oranla daha kısa bir başlık yazan öğrenciler *verschütten* sözcüğünü *enkaz, göçük* sözcüğüyle aktarmayı ya da erek dile hiç aktarmamayı tercih etmişlerdir. Bunun yanı sıra iki öğrencinin ilk çevirilerinde kullandıkları Türkiye sözcüğünü son çeviride kullanmadıkları, çevirilerini Türk okura yönelik yaptığını akıllara getirmektedir.

Özetle çevirmen aday öğrenciler kaynak metindeki haber başlığını okuma, anlama, analiz etme ve ana dillerine aktarma eyleminde, ilk çeviride kaynak metne bağlı kalarak ifade etmeye çalışmışlardır. Sözcüklerin Türkçe karşılığını bilmelerine ya da kaynak metindeki bağlamdan çıkarmalarına rağmen, kaynak metindeki ifadelerin birebir karşılığını verme çabalarında olmaları, öğrencilerin kendi ana dilleri olan erek dilde bir metin üretmede ve kendilerini ifade etmede zorlandıklarını göstermektedir.

5.2. Sözcük

	die Bergleute		die Grube		die Explosion	
	İlk çeviri	Son çeviri	İlk çeviri	Son çeviri	İlk çeviri	Son çeviri
1. Öğr.	Maden işçisi	Maden işçisi	-	Maden Ocağı	Patlama	Kaza
2. Öğr.	Madenci	Madenci	Yerin altı	Enkaz	Patlama	Kaza
3. Öğr.	Madenci	Maden işçisi	Çukur	Göçük	Patlama	Patlama
4. Öğr.	Dağcı	Maden işçisi	Çukur	Göçük	Patlama	Patlama
5. Öğr.	Madenci	Maden işçisi	Maden ocağının altı	Göçük	Patlama	Facia
6. Öğr.	İnsan	Maden işçisi	Çukur	Enkaz	Patlama	Patlama
7. Öğr.	Maden işçisi	Maden işçisi	-	Göçük	Kaza	Facia
8. Öğr.	Maden işçisi	İşçi	Toprağın altı	Göçük	Kaza	Patlama
9. Öğr.	İşçi	Maden işçisi	Maden Ocağı	Yerin altı	Patlama	Kaza
10. Öğr.	Madenci	Maden çalışanı	Maden	Göçük	Patlama	Kaza
11. Öğr.	Maden işçisi	Maden işçisi	Maden ocağı	Göçük	Patlama	Patlama

Akalın'ın da belirttiği gibi *Çeviri, bir karşılıklar bulma sorunudur. [...] Çevirmen, seçenekler arasından seçim yapan, hatta seçeneği yoksa üreten bir dil uzmanıdır* (Akalın, 2019, s. 371). Metinden seçilen bazı sözcüklerin çevirisi ile ilgili öğrencilerin ilk çeviri ve son çeviri arasındaki seçimleri bu tabloda özellikle *die Grube* sözcüğünün çevirisinde daha net görülmektedir.

İki öğrenci hariç kalan dokuz öğrenci ilk çeviride *die Bergleute* için *maden/madenci/maden işçisi* gibi aynı anlama gelen ifadeleri sözcük seçiminde kullanırken, bir öğrenci *Bergleute* sözcüğünün ana dilindeki karşılığını bulmada, bağlamı göz önünde bulundurmayarak sözcüğün ilk anlamını almış ve *dağcı* sözcüğünü kullanmıştır. Son çeviride ise tüm öğrencilerin sözcük seçimindeki kararları erek metnin konu bütünlüğü bağlamında kabul edilebilirdir.

Benzer bir durum *die Grube* sözcüğü için de geçerlidir. Tablodan da anlaşılacağı üzere üç öğrenci sözcüğün ilk anlamı olan *çukur* sözcüğü üzerine karar kılarken, üç öğrenci *toprağın altı/yerin altı/maden ocağının altı* gibi anlamsal olarak yaklaşık ifadeler kullanmıştır. Metnin konusu ve bağlam göz önüne alındığında ilk çeviride *enkaz* veya *göçük* sözcüğünü kullanarak isabetli karar alan öğrenci ise yoktur.

Bir diğer sözcük olan *die Explosion* sözcüğü ilk çeviride dokuz öğrenci tarafından *patlama* ve iki öğrenci tarafından *kaza* olarak Türkçeleştirilirken, son çevirilerde beş öğrenci *patlama*, dört öğrenci *kaza* ve iki öğrenci ilk çeviride hiç kullanılmayan *facia* sözcüğünü kullanmayı tercih etmiştir. Gerek ilk gerek son çeviride seçilen sözcükler, olayın vahametini dile getirebilmek açısından kabul edilebilir seçimlerdir.

Öğrenciler metnin konusuna ilişkin sözcüklerin ana dillerinde aktarımında genel olarak erek metin odaklı bir yaklaşım sergilemelerine rağmen, *die Grube* sözcüğünün erek metinde karşılığının bulunmasında yaşanan güçlük ve bundan ötürü sözcüğün ilk anlamı ile ilk çeviriye aktarılması, erek metinde anlamsal kayba yol açmış ve bu kayıp kaynak metnin işaret ettiği anlamın erek metinde verilememesine neden olmuştur. Bu ve benzeri örnekler öğrencilerin metin bilincinin özellikle ilk çeviride metin çözümlemesinde yetersiz olduğuna ve metin çözümlemelerinin belli bir amaç doğrultusunda gerçekleşmediğine işaret etmektedir. Fakat tablodaki bilgiler ışığında öğrencilerin paralel metinle çalışmaları neticesinde özellikle *die Grube* ifadesinin Türkçe karşılığı konusunda son çeviride isabetli karar aldıkları söylenebilir.

5.3. Sözcük öbeği

	Das Unglück in der Hafenstadt Amasra am Schwarzen Meer		von der Unfallstelle in Sicherheit bringen		TV-Sender NTV	
	İlk çeviri	Son çeviri	İlk çeviri	Son çeviri	İlk çeviri	Son çeviri
1. Öğr.	Karadeniz'in liman kenti Amasra'da	Karadeniz'in liman kenti Amasra'da	Korumaya ihtiyacı olmak	Kaza yerinden güvenli olarak çıkarılmak	-	NTV'ye
2. Öğr.	Karadeniz'in kıyı şehri Amasra'da	Karadeniz'in liman şehri Bartın'ın Amasra ilçesinde	Kazanın gerçekleştiği alana toplanmak	Olay yerinden güvenli bir bölgeye sevk edilmek	NTV Kamerası	NTV Haber Spikeri
3. Öğr.	Karadeniz'in Amasra ilçesinde	Karadeniz'in liman şehri Bartın'ın Amasra ilçesinde	-	Olay yerinden güvenli bir bölgeye sevk edilmek	-	NTV'ye

4. Öğr.	Karadeniz'in liman şehri Amasra'da	Karadeniz'in liman şehri olan Amasra'daki	-	Olay yerinden güvenli yerlere sevk edilmek	NTV Kanalı	NTV'ye
5. Öğr.	Karadeniz'in liman şehri olan Amasra'da	Karadeniz'de bir liman kenti olan Amasra'da	-	Maden ocağının nispeten güvenli bir bölgesinde bulunmak	NTV Kanalı	NTV Muhabiri
6. Öğr.	Karadeniz'in Amasra'da ki liman şehri	Karadeniz'in talihsiz liman kenti Amasra'da	Güvenliklerini bırakıp dışarıya çıkmak	Güvenli alana götürülmek	NTV Muhabiri	NTV Muhabiri
7. Öğr.	Amasra limanı	Karadeniz'in liman bölgesi olan Amasra'da	-	Güvenli bölgede olmak	NTV	NTV Haber muhabiri
8. Öğr.	Karadeniz'in Amasra kentinde	Karadeniz'in liman kenti olan Bartın'ın Amasra ilçesinde	Kaza yerinde güvenlik	Can güvenliği	NTV Muhabiri	NTV Muhabiri
9. Öğr.	Karadeniz'in Amasra ilçesinde	Karadeniz'in liman kenti olan Amasra'da	Kaza yerinin güvenli alanı	Olay yerinden güvenli bölgeye götürülmek	NTV Muhabiri	NTV Haber muhabiri
10. Öğr.	Karadeniz'de bir liman şehri olan Amasra'da	Karadeniz'e limanı olan kent Amasra'da	-	-	NTV Haber Ajansı	-
11. Öğr.	Karadeniz'in liman şehri olan Amasra'da	Karadeniz'in liman şehri olan Amasra'da	Patlama anında güvence altına alınmak	Patlama yerinden daha güvenli bir yere götürülmek	NTV kanalı	NTV Muhabiri

Seçilen sözcük öbeklerinin çevirisinde de görüleceği üzere öğrencilerin *die Stadt* sözcüğünü Türkçeye aktarmada Amasra ilçesinin il mi ilçe mi konusundaki bilgisizliği hem ilk hem son çeviride çeviri metinlerine yansımış ve hatalı bir çeviri ortaya çıkmıştır. Çünkü Amasra Bartın'a bağlı bir ilçedir ve Almanca kaynak metinde bulunan ifadenin olası Türkçe çevirilerinden biri *Karadeniz Bölgesindeki liman kenti Amasra'da* olabilir. Kimi öğrenciler Amasra için *şehir* ifadesini kullanırken kimi öğrenciler uygun bir karar ile *kent* sözcüğünü kullanmıştır. Sadece iki öğrenci Amasra için *ilçe* ifadesini kullanmıştır. Hatta ilk çeviride Karadeniz'i bir il gibi kabul edip Amasra'yı da ilçesi olarak değerlendiren üçüncü ve dokuzuncu öğrenci, paralel metin çalışması sonrası sözcük öbeğini kabul edilebilir bir şekilde Türkçeye aktarabilmişlerdir. Öğrenciler son çeviri öncesi her ne kadar paralel metinlerle çalışsalar da bazı öğrenciler *die Stadt* sözcüğünü bilinen ilk anlamıyla çevirmeleri yönündeki tutumlarını son çeviriye de yansıtmışlardır.

Kaynak metinde yer alan *36 Bergarbeiter wurden laut Gouverneursamt von der Unfallstelle in Sicherheit gebracht* sözcük öbeğinin çevirisinde özellikle ilk çeviride bütün öğrenciler kaynak metinde yer alan bilgiyi kaynak metne bağlı kalarak aktarmaya ya da anladıklarını aktarmaya çalışmışlardır ve

öğrencilerin bu tutumu eksik, hatta anlamsız çevirilere yol açmıştır. Ana dillerindeki paralel metinlerin incelenmesi sonucunda altı öğrencinin kaynak metinde kast edileni kısmen de olsa erek metne yansıttıkları görülmektedir. Öğrencilerin özellikle bu sözcük öbeğinin çevirisinde yaşadıkları güçlük, kaynak dildeki ifadeyi anlamamış olmalarından kaynaklanmaktadır.

TV-Sender NTV sözcüğünün hem ilk hem son çevirisinde öğrenciler haber dili terminolojisine olan hakimiyetlerini çeviri durumuna yansıtamamış olmakla beraber kabul edilebilir bir çeviri sunmuşlardır. *NTV mikrofonlarına* konuşmak şeklinde aktarılması uygun olacak olan kaynak metindeki (...) *sagte ein Bergarbeiter dem TV-Sender NTV* ifadesinin erek metinlerde, yaklaşık ifadelerle çözümlendiği söylenebilir.

5.4. Politik terminoloji

	Präsident		Innenminister		Energieminister		Gouverneursamt	
	İlk çeviri	Son çeviri	İlk çeviri	Son çeviri	İlk çeviri	Son çeviri	İlk çeviri	Son çeviri
1. Öğr	Cumhurbaşkanı	Cumhurbaşkanı	İçişleri Bakanı	İçişleri Bakanı	Enerji Bakanı	Enerji Bakanı	-	-
2. Öğr	Cumhurbaşkanı	Cumhurbaşkanı	İçişleri Bakanı	İçişleri Bakanı	Enerji Bakanı	Enerji ve Tabi Kaynaklar Bakanı	-	Vali
3. Öğr	Cumhurbaşkanı	Cumhurbaşkanı	İçişleri Bakanı	İçişleri Bakanı	Enerji Bakanı	Enerji ve Tabi Kaynaklar Bakanı	-	Valilik
4. Öğr	-	Cumhurbaşkanı	İçişleri Bakanı	İçişleri Bakanı	Enerji Mühendisi	Enerji ve Tabi Kaynaklar Bakanı		Valilik
5. Öğr	Cumhurbaşkanı	Cumhurbaşkanı	İçişleri Bakanı	-	Enerji Bakanı	Enerji Bakanı	-	-
6. Öğr	Cumhurbaşkanı	-	İçişleri Bakanı	İçişleri Bakanı	Enerji Bakanı	Enerji Bakanı	-	Valilik
7. Öğr	Cumhurbaşkanı	Cumhurbaşkanı	İçişleri Bakanı	İçişleri Bakanı	Enerji Bakanı	Enerji ve Tabi Kaynaklar Bakanı	-	-
8. Öğr	Başkan	Cumhurbaşkanı	İçişleri Bakanı	İçişleri Bakanı	Enerji Bakanı	Enerji ve Tabi Kaynaklar Bakanı	Vali	Vali
9. Öğr	Başkan	Cumhurbaşkanı	İçişleri Bakanı	İçişleri Bakanı	Enerji Bakanı	Enerji Bakanı		Valilik
10. Öğr	Cumhurbaşkanı	Cumhurbaşkanı	İçişleri Bakanı	İçişleri Bakanı	Enerji Bakanı	Enerji Bakanı	Vali	Vali
11. Öğr	Cumhurbaşkanı	Cumhurbaşkanı	İçişleri Bakanı	İçişleri Bakanı	Enerji Bakanı	Enerji Bakanı	Hükümet	Vali

Politikaya ait terminolojinin kullanımına yönelik öğrencilerin hepsinin *Präsident*, *Innenminister* ve *Energieminister* sözcüklerini Türkçeye aktardığını, fakat *Gouverneursamt* sözcüğünü ilk çeviride çevirilerine yansıtamadıkları görülmüştür. Bunun nedeni sözcüğün anlamını bilmiyor olmalarından ötürüdür. Çünkü metinler bütünsel olarak incelendiğinde sözcüğün metin içinde kullanılmadığı ya da on birinci öğrencideki gibi hükümet anlamında kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca yine ilk çeviride *Präsident* sözcüğü için bilinçli bir karar olup olmadığı bilinmemekle beraber *Başkan* ifadesini kullanan iki öğrencinin son çevirilerinde bu ifadenin karşılığı için *Cumhurbaşkanı* ifadesini kullandıkları görülmektedir. Ve yine aynı şekilde ilk çeviride *Enerji Bakam* olarak direk kaynak dildeki sözcüklerin karşılığını çevirilerine yansıtan öğrencilerin yarısı, son çeviride sözcüğün Türkiye'deki tam kullanım şekline yer vermiştir.

Paralel metinle çalışmanın, öğrencilerin sözcük seçim tutumlarına yansıdığı ve ilk çeviride *Gouverneursamt* gibi sözcüğün tam karşılığını veremedikleri ifadeleri, son çevirilerine yansıtabilme çabası içinde oldukları tabloda da görülmektedir. Aynı şekilde öğrencilerin ilk çeviride sadece *Enerji Bakam* olarak çevirdikleri sözcüğü, paralel metin ile çalışma neticesinde *Enerji ve Tabi Kaynaklar Bakam* olarak düzelttikleri görülmektedir.

5.5. Kalıplaşmış ifadeler

	Uns bietet sich wirklich ein trauriges Bild	
	İlk çeviri	Son çeviri
1. Öğrenci	Bu gerçekten üzücü bir durum	Bu oldukça üzücü bir durum
2. Öğrenci	Bizler için gerçekten de çok trajik bir resim	Çok acı bir tabloyla karşı karşıyayız
3. Öğrenci	-	Üzücü bir tablo ile karşı karşıyayız
4. Öğrenci	Gerçekten üzücü bir görüntü	Çok trajik bir olayla karşı karşıyayız
5. Öğrenci	Oldukça üzücü bir tablo ile karşı karşıyayız	Çok üzücü bir tablo ile karşı karşıyayız
6. Öğrenci	Gerçekten üzücü bir tablo meydana geldi	Gerçekten üzücü bir tablo ile karşı karşıyayız
7. Öğrenci	Gerçekten üzücü bir tablo	Bizim için gerçekten üzücü bir tablo
8. Öğrenci	Gerçekten çok trajik bir tablo ile karşı karşıyayız	Çok trajik bir tabloyla karşı karşıyayız
9. Öğrenci	Burası bize gerçekten acı bir tabloyu gösteriyor	Gerçekten üzücü bir tablo ile karşı karşıyayız
10. Öğrenci	Çok acı bir tabloyla karşı karşıyayız	Bizim için çok acı bir tablo
11. Öğrenci	Bizim için gerçekten üzücü bir tablo	Bizim için gerçekten üzücü bir tablo

Üzücü bir tablo ile karşı karşıya olmak ifadesi beklenmedik ve istenmeyen bir olay ya da durum karşısında kullanılan ve duyulan üzüntüyü dile getirmeyi amaçlayan bir ifade kalıbıdır. İlk çeviride *das Bild* için *tablo*, *resim*, *görüntü*, *durum* gibi ifadeleri kullanan öğrencilerin, yaptıkları paralel metin çalışması sonrasında dokuzunun *Bild* için *tablo* sözcüğünü kullandıkları görülmektedir. Her iki çeviride de öğrenciler kaynak metinde genel olarak ne ifade edilmek istediğini anlamış oldukları halde ilk çevirilerinde kısmen de olsa kaynak metne bağlı kalma çabası içinde oldukları söylenebilir. Son çevirilerine bakıldığında kalıplaşmış bir ifade kullanmayı tercih eden öğrenciler, kaynak metinde ifade

edilmek isteneni erek odaklı bir yaklaşım sergileyerek erek metinde daha açık ve net vermeyi başarmıştır.

6. Sonuç

Ortaya çıkan bulgular, yapılan sınıflandırmalar çerçevesinde değerlendirilmek istendiğinde ve erek metinlerin bütünsel olarak analizinde, öğrencilerin haber metninin konusuna hâkim oldukları görülmektedir. Haber metninde yer alan bilmedikleri sözcükleri bağlamdan çıkarmak yerine, özellikle ilk çeviride sözcükleri sözlükteki ilk anlamlarıyla Türkçeye aktardıkları söylenebilir. İlk çeviride çok küçük bir gurup anadil yetisini ve kültürel bilgi birikimini kaynak metnin dili ve metnin konusundan öteye taşıma ve çeviri metinlerine yansıtma tutumu içerisine girmiştir. Elde edilen bulgulara göre örneklemedeki çevirmen aday öğrencilerinin, ait oldukları anadil ve kültürde bizzat taraflarınca deneyimlenen bir durum ile ilgili çıkan diğer bir dildeki haber metnini, kendi ana dil ve kültürlerine aktarmada özellikle ilk çeviride kaynak dile bağlı kaldıkları, kendi kültürlerine yeterince yansıtamadıkları, kendi kültürlerine ve dillerine ait terimleri kullanamadıkları, kaynak metnin konusuna tam olarak hakim olmalarına, metnin konusunu arka alan ve dünya bilgisi bağlamında bilmelerine rağmen, önde gelen çeviri kuramlarından biri olan Skopos kuramının yadsıdığı kaynak metnin cümlelerine birebir bağlılıktan kurtulamadıkları ve bu bağlılıktan ötürü ana dilde yanıltıcı sözcük seçimlerinde ve buna bağlı olarak kısmen bozuk cümle kuruluşlarında buldukları gözlemlenmiştir. Her ne kadar öğrenciler ana dillerini kullanma becerisine sahip olsalar da ve kaynak metni okuma, anlama ve kavrama basamaklarında bir güçlük ile karşılaşmasalar da kaynak metni çeviri amaçlı çözümlenmede ve ana dile aktarmada zorluk yaşamışlardır, çünkü kaynak metinde yer alan ifadeleri erek metinde verebilme kaygısı, kaynak metne sözcük ve cümle bağlamında bağlı kalmaları, *üst edinç olarak çeviri edincini* (Akalin, 2016, s. 57) tamamlamada güçlük yaratmıştır. Dolayısıyla ilk çeviride elde edilen çeviri metinlerde izlenen çeviri yönteminin en başından beri kaynak metne bağlılık olduğu söylenebilir. Konu bilgisine sahip olmalarına rağmen ilk çeviride kaynak metni, öğrencilerin bağlı kaldığı bir nesne konumundan çıkamamıştır. Kısacası öğrenciler metni Türkçeleştirirken zaman zaman erek metin odaklı bir çeviri tutumu sergilesele de genel olarak kaynak metin odaklı bir çözümlenme arayışı içerisinde bulunmuşlardır.

Gazete haber metnin konusu ile ilgili bilgilere televizyon, gazete ve internet aracılığı ile sahip olan öğrenciler, son çeviri öncesi Alman ve Türk basını takip ederek ve özellikle kendi dillerinde birden fazla dil içi paralel metin okuyarak hem konu hem haber dili ve terimcesi hakkında bilgilerini genişletmeye çalışmıştır. Ana dillerinde yayınlanan basın medya organlarını takip etmelerinin ve konuyla ilgili paralel metinlerin okunmasının çeviride karar alma sürecine olumlu katkı sağladığı ve bunun sonucu olarak kaynak metni ana dil ve kültürlerinde ifade etmede kolaylık yaşadıkları açıktır. Ana dildeki paralel metinlerin okunması sonucu öğrenciler kaynak metni çözümlenme ve erek metnin oluşturulması esnasındaki karar alma aşamasında daha tutarlı seçimlerde bulunmuşlardır. Çeviri metinlerde içeriği daha anlaşılır hale getirmede bir yöntem olan paralel metinlerle çalışma, çeviri metinde erek dilde en uygun ifadeyi verebilme adına önem arz etmektedir. Paralel metinlerle çalışmak, öğrencilerin ilgili sözcüğün anlamsal özelliklerini bağlam içinde çıkaramadıkları zaman, kaynak metni daha iyi anlama ve ilgili sözcükleri erek dilde daha anlaşılır şekilde vermelerinde bir kılavuz görevi görür.

Araştırmaya dahil olan katılımcıların kullandıkları yazılı dil Türkçe, paylaştıkları deneyim ortak ve görev bilinci olmasına rağmen, yapılan çevirilerde katılımcıların, yaşanmış deneyimlerini aktarmada sıkıntı yaşadığı, her ne kadar konu bilgisi olsa da ilk çeviride kaynak metinden uzaklaşmadığı, sözlük kullanmaktan vazgeçemedikleri gözlemlenmiştir. Konu her ne kadar kendi ülkelerinde gerçekleşen ve

günlerce haberlere konu olan bir durumla ilişkin olsa da ilgili haber metninin konusunu Türkçeleştirmeyi, yabancı dili kendi dillerine aktarma olarak görmüşlerdir. Kısacası kaynak metinde de var olan her bir dilsel öğeyi erek metne aktarma çabası içerisinde bir tutum sergilemişlerdir.

Son çeviri metinlerde ise ilk çeviri metinler için bahsedilen bu durumun, ana dilde paralel metinlerin okunması sonucu olumlu yönde değiştiği görülmektedir. Çalışmada yer almayan birçok sözcük ve cümlenin çevirisi dışında çalışmaya konu edilen özellikle *die Grube, der Energieminister, der Gouverneursamt, die Bergleute, das Unglück in der Hafenstadt Amasra am Schwarzen Meer, ... von der Unfallstelle in Sicherheit bringen* gibi sözcük ve sözcük öbeklerinin ana dilde verilen karşılıklarında, ana dilde okunan paralel metinlerden elde edilen bilgilerin çeviri tutumlarına yansıdığı görülebilmektedir. Haber metinleri çevirisinde en önemli faktör, haberin konusuna hakimiyettir. Haberleri yakından takip eden ve güncel olaylar hakkında bilgi sahibi olan öğrenci, kaynak dilde yazılan haber metninin konusunu, metindeki tüm sözcükleri bilmelerine gerek olmadan bağlamdan anlayabilir. Konuya yeterince hâkim olan ve bu temelde ilgili konu hakkında yabancı dilde yazılan bir haber metnini daha iyi kavrayan bir öğrencinin sözlüğe başvurma oranı da azdır. Şayet bunun yanı sıra haber diline ve terimcesine hakimse, haberin ana dile çevrilmesinde çok sıkıntı yaşamayacaktır. Haber diline ve terimcesine hâkim olmak, ana dilde basın yayın organlarını takip etmekle mümkündür. Özellikle haber metninin konusu ile ilgili bilgilere ana dilde yayımlanan haberler vasıtasıyla hâkim olan öğrenci, kaynak dildeki ilgili metni ana dile aktarmada fazla bir güçlük yaşamayacaktır.

Çevirmen adayı öğrencilerin ana dillerindeki paralel metinlerin okunmasının erek metnin oluşturulmasındaki katkısının sorgulanmaya çalışıldığı bu çalışmada, öğrencilerin ana dil ve kültürlerine yeterince hâkim olmalarına rağmen, bu edinçlerini erek metinde özellikle ilk çeviride beklenen düzeyde kullanamadıkları görülmüştür. Kaynak metnin ana dile aktarılması esnasında karşılaşılan sorunlar, ana dilde yazılan paralel metinlerin okunması sayesinde çözüme kavuşabilir. Paralel metin okuma çalışmasından sonra kaynak metni ana dillerine aktarmada daha az zorluk yaşadıkları ve karar almada erek odaklı bir çeviri tutumu sergiledikleri ise son çeviride açıkça görülmektedir.

Öğrencilerin yaptıkları çeviriler bütünsel olarak değerlendirildiğinde çevirmen adayı öğrencilerin ilgili metnin *okuru* oldukları görülmektedir. Böyle bir okur, başka yorumlara açık olmayan ve çevirilerde eksikleri olsa da çeviriyi amaçlı bir şekilde yerine getirir. Konu bilgisinin öğrencinin çeviride karar alma sürecini olumlu yönde etkilediğini ve ana dilde paralel metin okumanın kaynak metni ana dile aktarmada büyük önem arz ettiğini söylemek mümkündür. Çeviri sürecinde, çevirmenin kaynak metni çözümlemesi aşamasında paralel metinlerden faydalanması, özellikle cümle ve metin düzeyinde ona daha fazla bilgi sağlayacak ve aynı zamanda işlevsel bir erek metin hazırlanmasında önemli bir rol oynayacaktır. Kaynak metinle aynı veya benzer konuya sahip olan paralel metinler, metin türüne özgü metin geleneklerinin ve terimlerinin kullanılabilirliğini kontrol etmek için de çevirmene yardımcı olurlar.

Kaynakça

- Akalın, R. (2018). Çeviri Derslerinde Metin Seçimi Ölçütleri, *Diyalog*, 2018/1: 227-236.
- Akalın, R. (2016). Akademik Çeviri Eğitimi Açısından Çeviri Edinci Kavramı ve İçerimleri, *Diyalog* 2016/2: 56-65
- Akalın, R. (2019). Scoring Translation Exams: Language-Based Evaluation in Simple Texts. *International Journal of Language Education and Teaching*, Volume 7, Issue 4, December 2019, 365-379.

- Amman, M. (2008). *Akademik Çeviri Eğitimine Giriş*. çev. E. Deniz Ekeman, İstanbul: Multilingual.
- Bani, S. (2006). An Analysis of Press Translation Process, içinde: *Translation in Global News, Proceedings of the conference held at the University of Warwick, 23 June 2006*, ed: Conway, K. and Bassnett, S., s:35-47.
- Berk, Ö. (2005). *Kuramlar Işığında Açıklamalı Çeviribilim Terimcesi*, İstanbul: Multilingual
- Bulut, A. (2008). *Basından Örneklerle Çeviride İdeoloji, İdeolojik Çeviri*, İstanbul: Multilingual.
- Creswell, J.W. (2013). *Nitel Araştırma Yöntemleri, Beş Yaklaşım Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni*. Çeviri Editörleri: Mesut Bütün, Selçuk Beşir Demir, 3. Baskıdan Çeviri, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Eruz, S. (2008). *Akademik Çeviri Eğitimi, Çeviri Amaçlı Metin Çözümlemesi*, İstanbul: Multilingual.
- Gambier, Y. (2006). Transformations in International News, içinde: *Translation in Global News, Proceedings of the conference held at the University of Warwick, 23 June 2006*, ed: Conway, K. and Bassnett, S., s:9-23.
- Gawlas, C. (2006). *Texte von Presseagenturen Handbuch Translation*, Mary Snell-Hornby, Hans G. Höning, Paul Kußmaul, Peter A. Schmitt (Hrsg.) *Handbuch Translation, unveränderter Nachdruck der 2. Auflage 1999*, 236-238. Tübingen: Stauffenburg Verlag.
- Göpferich, S. (2006). Paralleltexthe, Mary Snell-Hornby, Hans G. Höning, Paul Kußmaul, Peter A. Schmitt (Hrsg.) *Handbuch Translation, unveränderter Nachdruck der 2. Auflage 1999*, 184-186. Tübingen: Stauffenburg Verlag.
- Hautanen, S. (2006). The Work Process of a Correspondent: A Case Study in Translation Sociology, içinde: *Translation in Global News, Proceedings of the conference held at the University of Warwick, 23 June 2006*, ed: Conway, K. and Bassnett, S., s:105-112.
- Kanca, Y.Ö. (2009). Türkiye'deki Gazetelere Dış Kaynaklı Haberlerin Çevirisinde İdeolojik Yaklaşımlar, *İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çeviribilim Anabilim Dalı*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tez.
- Kautz, U. (2002). *Handbuch Didaktik des Übersetzens und Dolmetschens*, 2. Auflage, Iudicium Verlag GmbH München und Goethe-Institut.
- Koller, W. (2008). *Einführung in die Übersetzungswissenschaft*, 8. neubearbeitete Auflage, Tübingen und Basel: A. Francke Verlag.
- Koyuncu, E. (2016). Haber Ajanslarının Hedef Kitleye Doğrudan Ulaşımı ve Etkileşimi Üzerine bir İnceleme: Instagram ve Twitter Örneği, *İnönü Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, Cilt 1, Sayı 2, 50-63.
- Nord, Britta. (2002). *Hilfsmittel beim Übersetzen: Eine empirische Studie zum Rechercheverhalten professioneller Übersetzer*. Frankfurt am Main: Peter Lang Verlag.
- Schaeffner, C. (2012). Rethinking Transediting, *Meta*, 57(4), 866-883.
- Oukasha, F. (2018). Online-Paralleltexthe als unabdingbares Hilfsmittel beim Übersetzen vom Arabischen ins Deutsche: Wege und Hindernisse. Untersuchung am Beispiel der Textsorte "Presstexte. *1012-970: (2) 87* الإنسانية والعلوم الأداب مجلة
- Özcan, L. ve Bokaie, S. (2022). Eşik Bekçiliği ve Transediting Kavramları Odağında Haber Çevirisi: Euronews Örneği, *RumeliDe Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, Ö11, 689-703.
- Reiss, K. (1986). *Möglichkeiten und Grenzen der Übersetzungskritik*, 3. Auflage, München: Max Huber Verlag.
- Şimşek, F. (2013). Kültürbilim Alanında Yaşanan Kültürel Dönüşümlerin Kültür Odaklı Çeviri Kuramlarına Yansıması, *TÜRÜK Dil Edebiyat ve Halkbilim Araştırmaları Dergisi*, Sayı:2, Sayfa:258-264.
- Tosun, M.; Akn, A.; Şimşek, F. (2015). Courses on Specialized Field in Undergraduate Programs of Translation & Interpretation Departments in Turkey: The Importance of Courses on Specialized

Field in the Specialization Process of Translator Candidates, Akademik Bakış Dergisi, Sayı 49, s: 189-199.

Tosun, M. (2017). *İşlevsel Çeviribilim*, İstanbul: Değişim Yayınları.

Uçak, O. (2019). *Haber Uygulamaları*, 2. Baskı, Konya: Eğitim Yayınları.

Vuorinen, E. (1995). News Translation as Gatekeeping, in: *Translation as Intercultural Communication*, ed: Snell Hornby, M.; Jettmarova, Z.; Kaindl, K., p: 161-173. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

Wang, Y. (2018). A Study on the Strategies and Principles of General News Transediting, *International Journal of Liberal Arts and Social Science*, Vol. 6, No:5, 21-35.

Yazıcı, M. (2005). *Çeviribilim Temel Kavram ve Kuramları*. İstanbul: Multilingual.

Yıldırım, A., Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yücel, F (2010). Die Eigenschaften der Übersetzungen von Presstexten oder Warum wird eine Nachricht anders übersetzt? XI. *Türkischer Internationaler Germanistik Kongress*, 20.-22. Mai 2009- İzmir, 399-413.

İnternet kaynağı

<https://www.berliner-zeitung.de/news/tuerkei-bartin-amasra-explosion-in-kohlebergwerk-zahlreiche-bergleute-ingeschlossen-li.276907>